

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eestimaa Haigekassade Liidu häälekandja

Nr. 4

Aprill

1928

Tellimise hind postiga:
aastas . . . 120 senti
6 kuu peale . 60 „
1 „ „ . 10 „
Välismaale aast. 150 s.

Ilmub kord kuus.
Talitus ja toim.: Tallinn, Nunne 11-6.
Tellimisi võtavad vastu kõik haigekassad ja postiasutused.
Üksiknumber 10 senti.

Kuulutuste hinnad:
1 lhk. . . . . kr. 20.-
1/2 „ . . . . . „ 10.-
1/4-6.- ja 1/8 lhk. „ 3.-
Teksti ees - 50% kallim.

Sisu: 1) Tiisikus ja tööliskond — Dr. A. Liin. 2) Rahvaarvu vähenemise põhjusi — L. Johanson. 3) Kaheksatunnilise tööpäeva konventsioon — L. Revolt. 4) Töölisnoorsoo kaitse Eestis — L. Johanson. 5) Abordi tagajärjedest — Dr. Busanskaja. 6) Eesti trükitöölised palgavõitluses. 7) Sügelised ja nende arstimine (piltidega). 8) Kas liha- või taimetoit? — Dr. Danilov. 9) Haigekassade tegevusest. 10) Mitmesugused teated. 11) Küsimised ja vastused. 12) Kuulutused.

S. Jevsejev.

Töötöölised.

Tiisikus ja tööliskond.

Dr. A. Liin.

Meie statistilised andmed näitavad, et tiisikus on väga levinenud tööliskonnas. Nii teame, et haigeksjäämise kui ka tiisikusse surijate arvu poolest seisavad linnatöölised esimesel kohal; teisel kohal on maatöölised; kolmandal kohal asuvad juba kantseleiametnikud.

Et tiisikus just tööliste keskel kõige enam ohvreid nõuab, siis peab tööliste kohustus olema ise tiisikuse vastu võitlemist energiliselt alata. Meie teame, et tähtsamaks abinõuks tiisikuse eemalepeletamiseks on hea toit ja värske õhk. See on tööliste juures raskest läbiviidav, sest hea on küll öelda: „Söö hästi ja jaluta palju väljas.“ Kui läbisegi võtta, teenib tööline kahe krooni ümber päevas. Seda on vähe, et võiks hästi süüa ja ka üüri maksta. Sageli tuleb otsida lisaks muud tööd ehk teha ületunnitööd, et rohkem teenida. Muidugi ei jää siis aega väljas jalutamiseks.

Kui meie vaatame tagasi, siis näeme, et Inglismaal oli mõne aastakümne eest tiisikus samuti levinenud tööliste keskel, nagu see praegu meil on. Aastate jooksul suudeti tööliste seisukorda parandada niivõrd, et tiisikus pole Inglismaal enam võimumees. Vabal ajal püüab seal tööline kas vähe linnast eemale sõita, parki jalutama minna, ehk vabas õhus sportida. Tulevad mõne tööliste juures tiisikuse tunnemärgid nähtavale, kohe sunnitakse ta Austraaliasse välja rändama ehk paigutatakse ta sanatooriumi.

Meil puuduvad niisugused laiad võimalused tiisikuse vastu võitlemiseks, nagu see Inglismaal on. Teiselt poolt pole Tallinna elaniku elutingimused nii halvad, nagu Londoni elaniku omad. Rohked Londoni vabrikud saadavad igapäev tahma ja suitsu õhku, mis Londoni ja ta ümbruskonna õhu mürgitavad ja tiisikuse levinemiseks soodsa pinna loovad.

Inglise õhuministeeriumi liikme dr. J. S. Oweni hiljutise teadaande järele satub Inglismaal korstnate kaudu õhku aastas kaks ja pool miljoni tonni*)

tahma. See tahm ei jää õhku peatuma, ta langeb maha, suurem osa just Londoni ja ta ümbruskonda. Keskööl ja varahommikul võib Londonis tahmavaest õhku sisse hingata, kuid siis magavad kõik, tööajal ei saa aga kuidagi hoiduda tahma sissehingamisest. Osa tahma jääb õhku kauemaks ajaks hõljuma, need hõljuvad tahmakübemed aga takistavad päikesekiirte tungimist maa peale.

Tallinna vabrikud ei suuda õhku tunduvalt mürgitada, rääkimata veel teistest vähematest linnadest. Tselluloosi vabriku väävlikaas mõjub halvasti kopsudele, see annab tunda seal töötavatele töölistele (muidugi kohas, kus seda kaasi tuleb otsekohe sisse hingata). See on siiski hulga vähem väävlist, mis peab üks londonlane sisse hingama. Sama Oweni järele pääseb õhku seal 900.000 tonni väävlishapet aastas.

Nii on siis meie oludes paremad tingimused, et võidelda tiisikuse vastu. Iga tööline peab mees pidama, et mitte ükski toitmine, vaid ka tervise eest hoolitsemine on tähtsamaid ülesandeid tema elus. Saata mööda oma vaba aeg kuskil kõrtsis, suitsuga küllastatud õhus, see oleks ülekohus. Vabal ajal peab iga tööline püüdma värskesse õhku pääseda. Sportlikule liikumisele peavad töölised rohkem tähelepanu pöörama, iga noorem tööline, olgu see meessoost ehk naisterahvas, peab millegi spordialal tegutsema.

Kuna haigekassade juhtimine on tööliste käes, siis tuleks just otsida võimalusi ehk luua neid, et tiisikuse levimist takistada. Tähtsamaks tiisikuse vastu võitlemise abinõuks on uuemal ajal tunnustatud nõndanimetatud „nõuandekohad tiisikushaigetele“. Kuna haigekassa liigetel vaba arsti valik, siis võib igaüks, kes kahtleb oma kopsude suhtes, kopsuhaiguste eriarsti poole pöörata. Selle poolest on haigekassasse kuuluvad isikud heas seisukorras. Kui Tallinna haigekassa rahaline seisukord paraneb, peaks katsuma läbi viia, et ka perekonnaliigetele oleks lubatud laboratoorsed analüüsid ja Röntgeni kiirtega läbivalgustamine, sest need mõle-

*) Üks tonn = 62½ puuda ehk 1000 kilõ.

mad on tähtsad tegurid tiisikushaiguse alguse kindlakstegemisel.

Teiseks tähtsaks abinõuks tiisikuse vastu võitemiseks on erilise kopsuhaigete sanatooriumi ellukutsumine. Seni on haigekassa- ja perekonnaliikmed ravitsust leidnud mitmes Eesti sanatooriumis, nagu Taageperas, Nõmmel, kopsuhaigete kodus, Udernas. Asja ühtlustamiseks oleks soovitav sanatoorium haigekassa liigete ja nende perekondade jaoks. Meil tulevad sageli nähtused ette, et haiget oleks tarvis kohe sanatooriumi saata, kuid üheski sanatooriumis pole ruumi, haige peab vahest kuu ehk rohkem järjekorras ootama; selle kestvusel aga halveneb haiguse protsess ja õige ravimise aeg lastakse mööda minna. Nii ei jää muud üle, kui tuleb uus sanatoorium ehitada, mis võimaldaks haigete otsekohest vastuvõtmist. Selle ettevõtte läbiviimiseks tuleks kõikidel Eesti haigekassadel ühineda. Muidugi tuleb sanatoor-

riumi ehitamisel esialgu rahaliste kitskustega võidelda, see ei peaks aga osavõtjaid ära hirmutama. Tuleb nüüsgune plaan valmistada, mis võimaldab järkjärgulist ehitamist, esiti vähe- mana avada ja pärast siis juureehitusi teha, nii nagu rahaline seisukord seda lubab. Igatahes ei või algusehitust liig väiksena püstitada, edaspidine sanatooriumi laienemine teeb selle tarvitamise küsitavaks (nagu köök), nii et tuleb ka see viimati uuesti ümber ehitada. Hoone oleks kohane kivist ehitada, puust oleks odavam ja vahest rohkem kodusem, kuid igaaastased remondid teevad puuehituse kalliks; kivist ehitatul on veel see paremus, et ta on vaiksem, kõik ei kosta läbi seina, iga tuba on omaette vaikne üksus.

Haigekassade liidul on juba kohane maa-ala Nõmmel välja valitud ja vastavad eeltööd käimas sanatooriumi püstitamiseks. Siis pole muud soovida, kui käed külge ja ühiselt tööle!

Rahvaarvu vähenemise põhjusi.

L. Johanson.

Arvud sündivuse ja surevuse üle Eestis kõnelevad kurba keelt: rahva arv väheneb. Sündis elusaid lapsi 1924. a. — 21.441, 1925. a. — 20.445 ja 1926. a. — 19.977, iga aastaga ikka vähem. Selle vastu aga suri: 1924. a. — 16.918, 1925. a. — 16.680 ja 1926. a. — 18.047. Rahva looduslik juurdekasv oli 1923. a. — 5,1, 1924. a. — 4,1, 1925. a. — 3,4 ja 1926. a. 1,7%.

Rahva arvu vähenemise põhjustest on Eestiski juba sagedasti kõneldud.

Toodud arvustikust peegeldub Eesti rahva sotsiaalne olukord, mis mitte ei parane, vaid raskemaks muutub. Seda tõendavad ka teised arvustikud, mis käsivad tööpuudust, palgaolusid, kuritegevust, haiguste liikumist, prostitutsiooni ja alkoholismi.

Vaated selle nähtuse kohta võivad lahku minna. Mõni, oma ilmavaate kohaselt, nihutab esirinda usulised ja kõlblised põhjused. Jättes neid kõrvale, märgime kokkuvõetult neid põhjusi, mis takistavad Eesti rahva arenemist. Siin on nimetada kõige pealt majandus-

lised olud: rahva vaesus, mis teeb raskeks perekonna elu, takistab abiellumist ja sunnib hoiduma laste sünnitamisest ning tõstab surevust, kuid ajab ka väljarändamisele.

Rahval, eriti töölisklassil, puudub aine- line tagavara: elatakse peost suhu, kus piitsaks on alatine kindluse- ta seisukord ja ähvardav töötaolek.

Tööpuudus ja töökaitse seaduste puudulikkus on surunud tööpalgad sedavõrd alla, et — inimesed ei oska ega saa ennast teenitud palgaga toita, kõnelemata perekondadest. Tagajärg: terve lagunemine, perekonna kidumine.

Kui tahetakse võidelda rahva surevuse vastu, siis tuleb kõigepealt anda vääri- list tähelepanu — rahvale eluvõimaluste soetamisele, tööolude korraldamisele ja palkade kõrgendamisele.

Meil aga valitseb seltskonnas sageli arvamine, nagu poleks tarviski tööpuuduse vastu võidelda, ja nagu oleks palgaolude parandusnõuded põhjendamata. See on tingitud vaenust töölisklassi

vastu, vaenust, mida paremalt poolt kunstlikult õhutatakse — mingisuguse „üli rahvuslikkuse“ sousti all.

Rahva elu loomulikkusesse radadesse juhtimiseks on tarvilik väljaarendada töökaitse ja kinnituseadused. Sarnases väikses riigis kui Eesti, on mõeldav palgaminimumi maksmapanek seadusandlisel teel. Teistest tähtsamatest seadustest olgu nimetatud: 8-tunniline tööpäev, mille kohta konventsioon on rahvusvahelisel konverentsil vastu võetud, siis puhkeaegade seadus tööliste tervise kaitseks.

Peale selle — kinnituseadused, mis sisaldavad ka eluülespidamise õigust leskedele ja vaestele lastele.

Tõsiselt tuleb kaalumisele võtta lasterikaste perekondade toetamise seadus. Sellekohane seadusprojekt on sotsialistlikul rühmal juba väljatöötatud. Et saada hallikaid lasterikaste kehva perekondade toetamiseks, tuleb nende heaks maksustada jõukaid vallalisi inimesi, samuti rikkaid, kuid lastevae-seid abielupaare.

Suur tähtsus on maareformi teostamisel: kui need inimesed, kes nüüd raskustega võideldes väikemajapidamisi asutavad, samuti popsid ja eluaseme-krundi omanikud endid kindlamini tunnevad ehitamise ja asutamise raskustest üle saades, siis võimaldab see ka rõõmsamat ja tervemat perekonnaelu.

Suurtesse raskustesse on asetanud kehvemad perekonnad just ka korterikriis: seda lahendades võtab elu normaalsema kuju, haigused ja surevus aga vähenevad, abiellumiste ja sündimiste arv kasvab.

Laste ja noorsoo kaitse, mis praegu Eestis veel nõrk, hoiaks hulk elu alles.

Hoolekandeseadus, mis ette näeb lastekodusid, suvekoloniisid, lasteaedu ja söömi — annab ellu viies tagajärgi, mis kaugelt kaaluvad neid väljaminekuid, mille üle praegu kardetakse.

Rahva arvu vähendamiseks mõjub kaasa ka see priiskav elu, mis vastoluks rahva äärmisele vaesusele, aset leidnud Eesti koorekihi keskel, kus elumõnusus tagaajades hoidutakse laste sünnitamisest, suurendades abortide arvu, levitades kõlbluse vastast eluviisi ja prostitutsiooni.

Terve maa on kõrtsidega ja lõbulo-

kaalidega üle külvatud: alkoholism suureneb.

Ka eelarvamised on Eestis lastevae-nulised.

Prof. Ludvig Gurlitt, Saksa kasvatus-teadlane, ütleb: Asketism on vastolus looduseseadusega. Ei saa lugeda voo-ruseks vabatahtlikku arenemisahela katkestamist ja nii elu hävitamist.

Looge võimalusi, et inimesed võivad abielluda õigel ajal ja see, mis nüüd patt, saab voo-ruseks. Kuni ühiskond kannatab, et noored inimesed alles 30 kuni 40 aastasel abielluvad, seni kestab edasi prostitutsiooni õitseng ja kooselu väljaspool abielu. Rahva keskel valitseb moraal, mis ei arvesta pastorite „kõlbliste“ põhimõtetega ja vanatüdrukute kaitseseltsidega. Sageli on see voo-rus ainult väline dekoratsioon ja just kõrgemad seltskonnakihid eksivad selle vastu, kuid hoolsalt ennast varjates.

Maakeral on enam naisi kui mehi. Paljud naistest peavad loobuma abiel-lumisest. Seltskonna moraal nõuab neilt loobumist lapse-õnnest ja armastusest. Neil ei tohi olla mingeid romaane, nad ei tohi armastatagi. Kuid see on iga inimese isiklik asi. Kui inimene saab täisealiseks ja lahkub vanemate hoolealt, siis on ta oma isand. Ja kellelegi ei too kasu vananevad neiud, kes suruvad maha oma loomulikud tunded. Seltskond aga oma ebavooruses ja variseerilikkuses mõistab neid naisi, kes käivad oma loomulikkude tunnete järgi, hukka ja saadab neid enesetapmistele ja lastehukkamisele.

Rahva arvu suurendamine tervete ja vanemate armastusega ümbritsetud lastega on — rahvuslik rikastumine.

Selleasemel, et vallalisi emasid mürgikividega surnuks visata, tuleks leida teid, kuidas nendegi lapsi kaitsta. Need eelarvamised ja mürgikivid ei kõrvalda elust veel pahesid. Jutt seaduslikult ja mitteseaduslikult sündinud lastest peab kaduma: Ei tohi üht last eelistada, nagu oleks see sündinud olukordis, mis on moraalsemad, kõlblisemad kui teisel lapsel. Ükski laps pole sündinud häbis, ükski ema pole häbitu sellepärast, et tõi lapse ilmale. Peame austama elu igalpool, kus ta on. Et vahet hävitada, on täiesti õige kaaluda küsimust,

kas ei tuleks lapsi nimetada isa nime asemel ema nime järgi.

Seltskonna hirvitamine väljaspool abielu sündinud laste ja vallaliste emade üle on toores ja häbitu, seda enam, et sama seltskond ilmiski hukka ei mõista meest, kes oma lapse ja selle ema maha on jätnud.

Tuleb seadusandlusega suurendada isade vastutust oma laste eest ka siis, kui need lapsed on väljaspool registreeritud abielu sündinud.

Selle kõrval tulevad lapsed ja emad võtta seadusliku kaitse alla.

Ei ole lapsi, kes sündinud patus. Iga ema on oma lapsele madonnaks. Ei ole ema ja lapse vahel — süüdi. Siin puruneb ahel; uus, püha kohustustunne lunastab mineviku ja loob looduse sügavusest uue ahela esimese lüli.

Kui lapsesündimine väljaspool abielu ei tooks niipalju kannatust ja aialdust vanematele ja lastele, nagu tänapäeva „kölblises“ seltskonnas, siis paljudki neist sõlmiksid seadusliku abielulepingu. Siin aitab laps emal hoida isa.

Kuid esialgu on siin veel mõjuv sõna valelikkudel pappidel ja vanadel tüdrukutel. Selle vastu tuleb võidelda, eelarvamisi ja ebakõlblust purustades.

Eesti rahva arvu juurdekasvu vähenemine on tingitud rasketest majanduslistest, sotsiaalsetest oludest, aga ka seltskonnas valitsevatest „köblistest“ eelarvamistest, mis sisult osutuvad ebaköblisteks.

Majandusliste ja sotsiaalsete olude parandamine ja eelarvamistest vabanemine — toob siin tervenemist.

Kaheksatunnilise tööpäeva konventsioon.

L. Revolt.

8-tunniline tööpäev on olnud juba pikemat aega tööliklassi nõudmine mujal ja meil. Teaduslikud uurimused on näidanud, et töölise tervise ja tööviljakuse seisukohalt ei võiks normaal tööpäev kesta üle 8 tunni.

16. novembril 1918. a. Eesti Ajutise Valitsuse poolt väljakuulutatud manifestis, millele alla kirjutanud kõik tolleaegsed valitsuse liikmed, on muuseas öeldud:

„8-tunniline tööpäev tööstuses ja kaubanduses hakkab uuesti maksuma.“

Sama ütles tolleaegne töö-hoolekandeministri kohuste täitja A. Tulp oma päevakäsus.

Et tol ajal ei osatud veel seadusi välja anda, siis arvati, et manifestidest ja päevakäskudest on küllalt. Nüüd näitab aga tegelik elu, et kui puudub sanktsioon, siis ka manifestide ja päevakäskude ilusad asjad jäävad ainult — paberile: mälestuseks omaaegsele saatmatussele ja oskamatussele.

On ka praegu autoriteetseid seletusi, mille järgi 8-tunniline tööpäev peaks Eestis maksuma tänapäevgi. Kuid tegelik elu pakub sootu teist pilti: tööpäev on venitatud mitte 9-, vaid sageli isegi 10-tunniliseks. Ja riigikogus on

näiteid toodud isegi riigiettevõtetest, kus tööpäeva pikkus on vahetevahel 24 tundi (Tallinna kütteladu), sagedamini 12-tunniline (sadamatehased).

8-tunniline tööpäev on Eestis maksev, kuid suurel määral ainult — paberil.

8-tunnilise tööpäeva küsimus oli rahvasteliidu rahvusvahelise tööorganisatsiooni üldisel konverentsil Washingtonis 29. okt. 1919. a. arutusel. Sarnastel konverentsidel on enam valitsuste ja töösturite esitajail: tööliste esitajaid on ainult üks kolmandik, neistki tuleb maha arvata fashistlikkude ja tagurliste riikide valitsuste poolt saadetud tööliste esitajad, keda sisult selleks pidada ei saa. Ka Eestis on tööliste esitajate valimised rahvusvahelisele konverentsile seni sündinud liig kodusel teel, mispärast täie õigusega on seletatud, et need pole esitanud tervet Eesti tööliklassi.

Aga ka see rahvusvaheline konverents pidi tunnistama — 8-tunnilise tööpäeva maksmapaneku tarvilikkust: Ta võttis vastu konventsiooni, mis sisaldab peale 8-tunnilise tööpäeva veel 48-tunnilist töönädalat. Konventsioonid viiakse riikide poolt, kes neid kinnita-

nud, ellu vastava seadusega. Eesti konventsiooni seni ratifitseerinud pole. Et seda küsimust liigutada surnud punktilt, esitas E. sotsialistliku tööliste partei rühm märtsikuul ratifitseerimise eelnõu riigikogule, kus ta sotsiaalkomisjoni anti ja seal aprilli lõpul otustamisele tuleb.

Mida sisaldab rahvusvaheline konventsioon, missugused ta head küljed ja puudused?

Ta seab üles üldise normi: tööpäev 8 tundi ja töönädal 48 tundi. Kuid ta sisaldab ka terve rea kõrvalekaldumisi ja väljavõtteid.

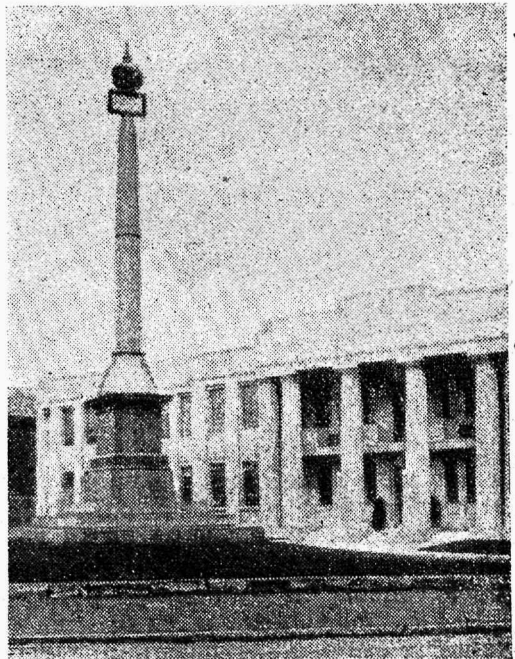
Kõigepealt — konventsioon ei puuduta kõiki tööalasid, vaid ainult neid, mis Eesti tööstusettevõtete nädala puhkepäevade seaduses, seaduses laste, alaealiste ja naiste töö kohta tööstusettevõtetes ja tööstusliku töö seaduse § 372 loetletud. Et selgemat pilti saada ta ulatusest, ütleme võrdluseks: ta alla kuulub sama kitsas tööliste ringkond, kelle kohta maksev tööliste õnnetuste vastu kinnitamine. Teised kõik jäetakse välja, tähendab: suure osa Eesti proletariaadi kohta ta ei ulata, vaid puudutab ainult „tööstusettevõtteid“, mille mõiste küll laiem ja avaram, kui vanas Vene seadustikus. Välja jäävad sellest ringist põllutöölised, äride, kaubandusliste ettevõtete, „kodukäsitöö“ jne. töölised ja teenijad.

Väljavõtteid 8-tunnilisest tööpäevast ja 48-tunnilisest töönädalast tehakse neile isikuile, kelle peale on pandud järelvalve ehk valitsemine või kes usaldust nõudval kohal asuvad. Kus tööpäev alla 8 tunni, võib seda ühe tunni võrra pikendada. Kui tööd tehakse vahetustega, võib töö kestvust pikendada üle kaheksa tunni päevas ehk üle neljakümne kaheksa tunni nädalas, tingimusega, et keskmine kolmenädalise ehk vähema perioodi peale kalkuleeritud tundide arv ei tõuseks üle kaheksa tunni päevas ehk 48 tunni nädalas. Seda võib teha ähvardava õnnetusjuhtumise ja tähtjaliste tööde puhul, samuti ülesaamata juhtumistel.

Töötundide ülemmäär võib tõsta tööde juures, mille katkestamatus nende iseloomu poolest tingimata kindlustatud peab olema järjekorraliste vahetuste teel, tingimusega, et tundide arv

ei tõuseks keskmiselt üle 56 tunni nädalas.

Ametiasutused võivad määrustega lubada üksikutele tööstustele või elukutsetele alalisi kõrvalekaldumisi ettevalmistavatele ehk täiendavatele töödele, mis tarviduse viisil peavad sündima väljaspool tööaega ehk teatud isikute kategooriatele, kelle töö oma iseloomu järele sünnib katkestustega;

Töö mälestussammas.

See mälestussammas on püstitatud Austraalias Melbourne töölismaja ees töö auks ja 8-tunnilise tööpäeva maksmapaneku mälestuseks.

ajutisi kõrvalekaldumisi tööde erakorralisel kokkukuhjumisel, mille mõiste on segane.

Nii konventsioon üldjoontes. Ta raamid ja piirid on kitsad. Sisu annab sellele — seadus, millega konventsioon ellu viiakse. Ja selle seaduse sisu oleneb seadusandliku asutuse koosseisust, arusaamisest ja tahtmisest.

8-tunniline tööpäev tuleb Eestis seadusega maksuma panna. Kuid konventsiooni raamidest on tööliste nõudmised juba üle kasvanud.

Tuleb pidada alalist võitlust 8-tunnilise tööpäeva eest — tervele Eesti tööliiskonnale.

Töölisnoorsoo kaitse Eestis.

L. Johanson.

Rahva tervise ja kõlbluse alalhoidmine on sundinud riike maksma panema tööliste elu ja tervise kaitseks vastavaid seadusnorme.

Nii keelati Inglismaal laste öötöö manufaktuuris 1833. a. ära ja määrati tööpäeva pikkuseks lastele 8 tundi. Preisimaal anti alaealiste kaitseseadus 1839. a., Austrias 1855. a., Prantsusmaal 1841. a., Venemaal 1882. a.

Eestis maksis kuni 1924. a. juunini alaealiste tööliste kohta Vene seadus, mis pärit 1890. aastast ja praegu maksvast seadusest kuigi palju lahku ei lähe, mõnes suhtes isegi avaram oli.

Alaealiste töö normeerimine on ainult üks osa üldisest noorsoo kaitsest.

Ka töölisnoorsoo elu ja tervise seisukohalt on määrav tähtsus vanemate majanduslikel, sotsiaalsel, vaimlikel ja tervislikel seisukorral ja perekonnaelul.

Noorsoo kaitseks on tarvilik, et vanemate elutingimised oleksid sarnased, mis ei istuta lapsesse kidunemise idusid, ei hävita uue põlve ihulise ja vaimlise tervise juba lapseas.

Vanemate töötasu suurusel ja kutsel, tööpäeva pikkusel ja teistel tööttingimistel, korterioludel ja hariduslikel tasapinnal on määrav mõju arenevale lapsele ja noorele.

Neil, kes rakendavad endid noorsoo huvide teenistusse, on ka siin tööpõld.

Eestis on töölisnoorsoo kaitseks maksivad järgmised normid:

1. Seadus laste, alaealiste ja naiste töö kohta tööstusettevõtetes („R. T.“ nr. 68, 1924. a.), mis keelab lastele, kes alla 14 aasta vanad, teenimise ja töötamise avalikkudes või eratööstusettevõtetes, või nende kõrvalasutustes. Koolisunduse alla kuuluvad lapsed, kes 14 aastat vanaks saanud, võivad töötada neis ettevõtetes ainult koolitöö vaheaegadel ja maakonna- või linna-koolivalitsuse loaga.

Kuni 15-aastaste alaealiste tööjõu tarvitamine on keelatud reas kahjulikudel tööaladel, kuni 16 eluaastani — tapamajades, loomanülgimise ja soolikatööstuses, kuni 17 eluaastani ja naistel — transmissiooni juures sarnased tööd, nagu määrimine, puhastamine,

parandamine, õmblemine, rihmade, nõöride ja kettide pealepanemine, kuni 16. eluaastani — töö jõumasinate juures, kuni 18 eluaastani töö püssirohutehaste püssirohu valmistamise osakondades, kuni 18 eluaastani ja naistel töö maalustes kaevandustes.

Raskuste tõstmisel ei ole lubatud tarvitada alla 16-aastaste alaealiste, samuti raskejalgsete naiste tööjõudu.

Kuni 16 eluaastani ei tohi tööpäev kesta tekstiiltööstuses üle 6 tunni ja teistel tööaladel üle 6½ tunni.

Kuni 17 eluaastani on ületunnid keelatud; kuni 16 aastani — töö pühapäevadel ja pühadel.

Kuni 18 eluaastani ei või lasta ilma vaheaegadeta üle 4 tunni järgimööda töötada.

Alla 18-aastaste alaealiste öö-töö ei ole lubatud avalikkudes ja eratööstusettevõtetes. See keeld ei käi üle 17-aastaste alaealiste kohta, raua- ja terasevabrikutes, kus tarvitatakse reverbiir- ja regeneraatahjusid, ja pleki- ning traadi-galvaneerimise juures, välja arvatud puhastamise töökojad; klaasivabrikutes ja paberivabrikutes.

Öö all mõeldakse vähemalt 11 üksteisele järgneva tunni pikkust ajavälde, kuhu kuulub ajavahe ühe töö vahetuse juures kella 9 ö. kuni k. 5 h., kahe ja enam vahetuse juures kella 10 ö. kuni k. 5 h.

See kitsendus ei käi naiste ja 16—18 aastaste alaealiste öötöö kohta, kui õnnetus või ülesamata juhtumine (force majeure), mis ei kanna perioodilist iseloomu, tööstusettevõtetes normaalsele tegevusele takistust teeb; naiste öötöö kohta juhtumistel, kus tooresainetest ehk ümbertöötamisel olevatest ainetest saadusi valmistatakse, mis kiirelt rikki lähevad ja mida tarvis on päästa.

Tööstusettevõtetes, mis aastaegade mõju all seisavad, ja kõigil juhtumistel, kui seda erakorralised olud nõuavad, võib öö pikkust 10 tunni peale lühendada 60 päeva jooksul aastas.

Need normid on maksivad tööasutuste kohta, mis kannavad tööstuslike ettevõtte iseloomu, ega käsitata neid

väike- ja kodukäsitöös, kus sageli noorsoo töötingimised kõige raskemad on.

2. Põllutöölise tööaja ja palgaolude korraldamise seaduses on keelatud alla 12 aastaste laste tarvitamine põllutöölisena. Alaealisi kuni 16 aastani võib tarvitada ainult abitööde juures: karjahooldamine väikemajapidamistes, peenarde kitkumine, loovõtmine ja teised tööd, mida seadus mingil põhjusel liigitab: „kerged tööd“.

Kooliseaduse alla kuuluvate alaealiste tööjõudu võib tarvitada koolitöö vaheaegadel.

Muid norme see seadus alaealiste kohta ei sisalda.

3. Tööstuslise töö tööliste kohta maksivad haigus- ja õnnetuskinnituseadused annavad alaealistele tööliste ühesugused õigused täisealistega.

Lapse ja ema kaitseks on tööstuslise tööseaduse § 312 ettenähtud toetus $\frac{1}{2}$ — terve teenistustasu suuruses raskejalgsedele — kahe nädala jooksul enne sünnitamist ja 4 nädala jooksul peale sünnitamist.

Tööliste lastele pensioni õiguse annab perekonna toitja tööliste surma puhul tööstuslise tööseaduse § 552 mõlemast soost lastele: seaduslikkudele, legitimeeritud, adopteeritud ja vallastlastele, kui ka kasvandikkudele ja kasulastele kuni 15 aasta vanuseni, igatühele ühe kuuendiku suuruses, kui üks vanematest elus on — ja üheneljandiku suuruses täisealistele vaestelelastele, vendadele ja õdedele, kui nad täielikud vaesedlapsed on, kuni 15 aasta vanuseni, iga ühele $\frac{1}{6}$ suuruses.

Pensionioigus on riigi- ja omavalitsuse teenijate lastel suuremal määral kui töölistel, kuni 18 eluaastani, kui koolis käivad või ametit õpivad, kuni 20 aastani.

Ka osa riigitöölise lastel on sama pensionioigus.

Kõik need seadused käivad enam-vähem kitsama ringkonna kohta.

4. Laste ja alaealiste kaitsenorme sisaldab hoolekandeseadus („R. T.“ nr. 120/121, 1925. a.), mis aga pole veel täies ulatuses ellu viidud.

Hoolekande alla kuuluvad täielikud vaesedlapsed, vanemalt ja eestkostjalt seaduses näidatud põhjustel ära võetud lapsed; mahajäetud ja leitud lap-

sed; lapsed, kelle vaimlist, kehalist või kõlblist edenemist ähvardab hädaoht; puudustkannatavad raskejalgsed ja omi lapsi imetavad emad.

See on modern-seadus, mille elluviimise vastu võitlevad eestkätt alalhoidlikud ja arusaamatud, kitsa silmarin-giga omavalitsuste „tegelased“.

5. Maksev nuhtlusseadus sisaldab terve rea norme alaealiste kaitseks, muuseas koolikohustuse täitmata jätmise eest karistuse.

Uues kriminaalseadustikus, mis varsti maksma pannakse, ei lähe need normid senistest palju lahku. Siit võiks mainida § 388, kus vanemat, eestkostjat, hooldajat või alaealise eest hoolitsejat, kes süüdlane selles, et ta julmilt ümber käis alla 17-aastase isikuga, alla 17-aastase isiku kerjama või muule kõlblusvastasele tegevusele saatis või selleks otstarbeks teisele edasi andis, alla 20-aastast isikut oma vanemlise või eestkostlase võimu kuritarvituse abil sundis abiellu astuma, kui abiellu järgnes — karistatakse vangimajaga mitte üle ühe aasta.

Vanemat, eestkostjat, hooldajat või lapsealise eest hoolitsejat, kes süüdlane on selles, et ta tööstusettevõttesse tööle saatis lapsealise, kes veel nii vana ei olnud, kui nende tööde jaoks kindlaks on määratud, karistatakse arestiga mitte üle ühe kuu või rahatrahviga mitte üle 10 tuhande marga (§ 389).

§ 482: Süüdlane selles, et ta pordumajja võttis teadvalt alla 20 aastase naisisiku, karistatakse vangimajaga mitte üle ühe aasta.

Laste ja alaealiste kaitsest kõnelevad ka üksikud §§-id kriminaalseadustikus, peatükkides: Süüteod perekonnaõiguste vastu, hädaohtu jätmise, süüteod isiku vabaduse vastu, sugukõlvatud teod jne.

Nii lühike ülevaade seadustest, mis Eestis käsivad noorsoo kaitset.

Võrreldes maksvat seisukorda internatsionaalse noorsookaitse programmiga, tuleks Eestis püstitada järgmised nõudmised:

1. Palgatöö keeld lastele, kes alla 14 a. vanad.

Selle nõudmise teostamiseks on tarvilik — laste vanemate ainelise ja pere-

kondlise elu parandamine. Osalt on see nõudmine juba seadusse valatud.

2. Algkoolisundus vanadusmäärani, millest peale lubatakse palgatöö.

On teostatud, kuid ka siin takistuseks — vanemate kehvus ja õppiva noorsoo puudulik toetamine.

3. Sunduslik täienduskool kuni 18-e aastaseks saamiseni.

Edasiharimise võimalusi Eestis on, kui aga eluvõitlus noori oma küüsi ei haaraks.

tööstusõpil. 16 ja 18 eluaasta vahel.

Seda vajab iga tööline: noor ja vana.

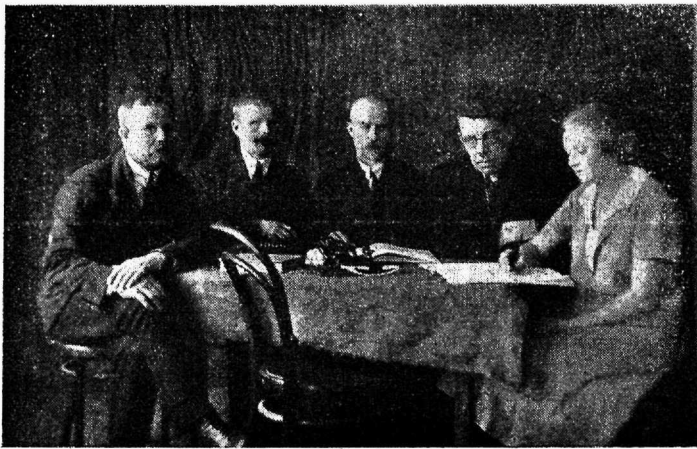
9. Hoolduse, toetuse ja edasiharimise võimaldamine töötuile noortele.

10. Kutsehariduse korraldamine töölisorganisatsioonide kaasamõjutusel.

Üldiselt pakuvad need 10 nõudmist töölisnoorsoole liig vähe.

Neile nõudmistele tuleks Eestis liiks püstitada:

1. Laste- ja alaealiste tarvis erikohtud. Juba tsaristlikul

Aseri haigekassa juhatus.

Pahemalt paremale poole: 1) R. Niinep (laekur), 2) J. Sõber (esimehe abi), 3) J. Einberg (esimees), 4) O. Lessel (liige), 5) M. Tetto (asjaajaja).

4. Töökaitsemääruste ulatuse laiendamine.

5. Töönädala pikkuse kindlaksmääramine kõige rohkem 48 tunni peale.

Osalt teostatud.

6. Pühapäevapuhkuse algus laupäeva keskpäeval või üks vaba õhtupoolik iga nädal.

Pole veel seadust.

7. Öötöö keeld noortele. Tööstuslikes töös maksev.

8. Vähemalt 3-nädalane puhkus täie palga edasimaksimisega palgatöös olevaile noortele, kes on alla 16 a. vanad ja 2-nädalane puhkus palga edasimaksimisega noortele tööliste ja

Venemaal oli see osalt teostatud, näiteks Peterburis. Eestis aga mõistavad ohvitseeride-kohtud, sõjaringkonnakohtud 16 aastaseid tütarlapsi poliitiliste süütegude eest sunnitööle.

2. Palgaminimumi seadus töölistele, nii täisealistele kui noortele, mis võimaldab tarvilikku eluülespidamist.

3. Emade ja vaestelaste üldine kinnitamine ühes vanaduse ja töövõimetuse vastu kinnitamisega.

4. Tööpuuduse vastu kinnitamine.

5. Haiguse ja õnnetuse vastu kinnitamise laiendamine kõigi palgatöölise kohta.

6. Tööpäeva pikkuse ja puhkeaeegade seadus.

7. Lasterikaste perekondade toetamise seadus.

8. Kehvemate õpilaste toetamisfondi asutamine või sel-

leks eelarvekorras tarvilikkude summade lubamine.

Tööliste seisukorra kindlustamine töö juures, kodus ja töötaoleku ajal on need abinõud, millega kõigeparemini kaitstakse töölisnoorsugu — seega rahva ihulikku ja vaimlist tervist.

Abordi tagajärgedest.

Dr. Busanskaja.

Arvatavasti on vähe naisterahvaid, kes ei tea, et abordi tegemine ämmaemanda või mõne „külatarga“ juures äärmiselt hädasohtlik, kuid vähe on siiski naisterahvaid, kes teavad, et kunstlik abort, mis tehtud kõige paremas olukorras ja eriteadlaste poolt, tervisele kahjulik on. Tuletame meelde vast ainult emaka läbitorkamist ja teisi naisterahva suguorganide haigusi pärast aborti. Abordi keerulikkusest on mitmelgi korral räägitud, kuid abordi kaugematest tagajärgedest võib rääkida ainult pärast pikaajalist praktikat ja vastavalt kogutud statistiliste andmete põhjal. Kogutud andmed näitavad, et isegi kõige eeskujulikumas olukorras tehtud kunstlik abort on tervisele kahjulik.

Asi seisab nimelt selles, et raskejalgsuse algusena ilmuvad kaks uut nääret sisenõristuses — päramine ja kollane täpp. Päramine asub emakas ja tema ülesandeks on ühendada idustatud rakukest emaga, samuti sünnib tema abil lapse toitmine ja vere ringvool.

Kollane täpp võrsub munasarjas. Nendest kahest sisenõristuse näärdest eraldub ja ühineb ema verrega iseäralik ollus. See ollus on tarvilik naisterahva elundite raskejalgsuse vastu ettevalmistamiseks. See ollus mõjutab rinnanäärmete ja emaka arenemist, piima valmistamist ning organiliste oluste vahetamist raskejalgsuse elundites.

Kunstliku abordi tegemisel päramine heidetakse mõne minuti jooksul ema-

kast välja, samuti hävineb kollane täpp pärast raskejalgsuse katkestamist. Seega naisterahva elundid, mis pikka-mööda päevast päeva ettevalmistati raskejalgsusele, järsku vabastatakse kahest tähtsast näärdest, mis reguleerisid nende tegevust ja elu. Arusaadavalt ei möödu sarnane järsk muudatus kahjuta, iseäranis noore ja mitte täielikult väljaarenenud naisterahvale, samuti ka nendele on väga kahjulik abordi tegemine, kes ise küll täiskasvanud ja väljaarenenud, kuid sisemised suguorganid on arenematud või nõndanimetatud „lapseliku“ ehitusega — infantilis. Raskejalgsus ja sünnitamine aitab arenematu emaka väljakasvamiseks tunduvalt kaasa, kuid abordi tagajärjel võib arenemine täiesti kängu jääda ja selle tõttu jääb naisterahvas suguvõimetuks.

Peale selle kunstlik raskejalgsuse katkestamine mõnelgi juhusel mõjub seni teaduslikult seletamata viisil emaka ehituse peale: tema seinad uuenevad, tihenevad, emakas ise pikka-mööda kahaneb, kuupuhastus nõrgeneb ja tema kestvus väheneb. Niisuguse juhuse tulemus on kõrvaldamatu suguvõimetus, samuti kannatab selle all naisterahva üldine tervislik seisukord: ta muutub närviliseks, hüsteeriliseks, läheb üleliiga paksuks jne.

Isegi täiesti terve ja väljaarenenud naisterahva tervisele mõjub abort halvasti. Tihti peale pärast kahte-kolme aborti võivad enneaegsed sünnitused tulla ja naisterahvas ei saa kõige parema tahtmise juures tervet ning tugevat last ilmale tuua.

Nii mõnelgi juhusel mõjub abort sünitusaja kestvuse peale. On tähele pandud, et nendel naisterahvastel, kellel abort tehtud ja esimest korda sünnitavad, sünnitusaeg tunduvalt pikem ja

raskem. Ka päramise emaka külge kasvamise juhuseid tuleb abordi tagajärjel palju rohkem ette, mille tõttu pärast sünnitamist suuremad verevoolud tekkida võivad.

Eesti trükitöölised palgavõitluses.

Juba aasta algul pöörasid Eesti trükitöölised palgakõrgenduse nõudmisega ettevõtjate poole. Senised palgad osutusid madalateks. Nõuti 30 protsenti palgalisa neile, kelle töötasu alla 2100 m. nädalas, kellel aga üle, neile 630 m. nädalas juurde. Läbirääkimised ettevõtjatega ei annud tulemusi, sest et viimased ei tahtnud mingisugusest palgaolude parandamisest kuulda. Seega sundisid trükikodade omanikud töölisi tarvitusele võtma viimast abinõu — streiki. Ülemaaline trükitööliste streik algas kell 12 öösel vastu 21. märtsi ja kestab praegugi edasi. Trükitöösturid tühistasid kollektiivlepingud.

Tööliste nõudmised on: palgakõrgendus ülahinnetatud suuruses, kollektiivleping, streigimurdjate vallandamine ja kõigi tööliste oma endistele kohtadele tagasi võtmine, töötasu väljamaksmine streigipäevade eest.

Töö-hoolekandeministri poolt tehti

katset poolte vahel läbirääkimisi alustada, see nurjus ettevõtjate vastutulematuse tagajärjel.

Vahepeal on aga mõned trükikojad juba tööliste nõudmised täitnud ja töötavad edasi.

Töösturid püüavad ajalehti välja anda — streigimurdjatega, kelleks on peremehed, ärijuhid, faktorid, kantseleiteenijad ja mõned alateadlikud ja omakasupüüdlilikud töölisel, nende hulgas kahjuks ka mõned haigekassa tegeled, kellelt oleks võinud oodata suuremat arusaamist tööliste üldhuvidest.

Tööliste keskel valitseb kindel meeleolu ja lootus, et varem-hiljem nende nõudmised täidetakse.

Streikijatele maksetakse abi kutseühisuste kassadest. Ka rahvusvaheliselt trükitööliste sekretariaadilt on toetust lubatud, nagu seda põhikiri ette näeb.

Sügelised ja nende arstimine.

Sügelised, kärnad, on vaesema rahva keskel sagedane haigus, iseäranis seal, kus puhtuse ja tervishoiu nõudeid tähele ei panda.

Sügeliste tunnusemärgiks on naha sügelemine, kihulemine. Nahale ilmub punetus, mis koosneb väikestest villikestest, rakukestest, ja alguses vedelikuga, pärast mädaga täitub. Haige koht sügeleb.

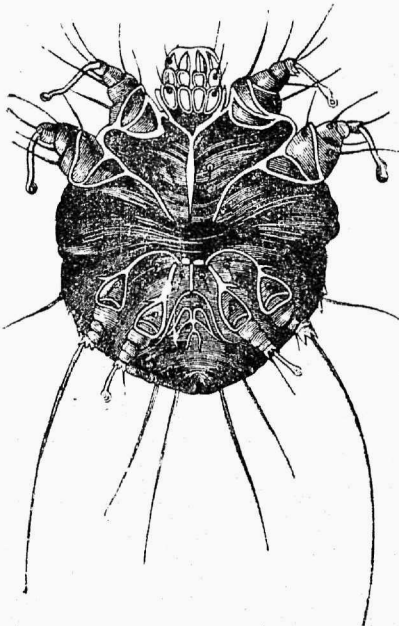
Haiguse tekitajaks on pisilane — sügelisest. Ta on kirebust väiksem. Kui teda vaadelda suurendusklaasi all, on tal joonistuses näidatud kuju. Sügelisest tungib naha sisse, ronib edasi ja muneb siia. Iseäranis otsib sügelisest kortsus kohti, sõrmevahesid jne.

Emane lest on isasest 2—3 korda suurem. Isased sigitavad mõned emased ja siis surevad. Emased hakkavad oma uuristamistööd, rikkudes tervet nahka, tungides edasi.

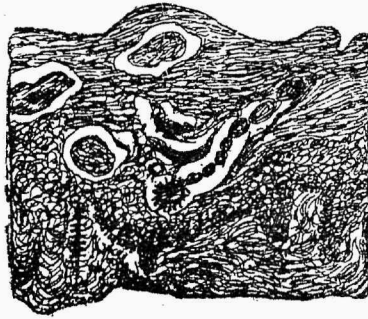
Kui mõnikümmend muna soetatud, sureb emalest ja munad algavad oma arenemiskäiku. Tõugust areneb lest: haigus tungib edasi ja võib üle terve keha laiali laguneda. Tekivad mädanikud.

Öösel sügeleb enam kui päeval, sest soojustes on emalestal soodsamad edasitungimise tingimised.

Haigus on nakkav: antakse edasi ühes magades ja käte kokkupuutumisi-

Sügelislest.

Sügelised nahka purustamas.

Sügelishaige käsi.

sel, aga ka pesu ja riietega, kuivatusrätiga jne.

Sügeliste arstimisel tuleb kõige pealt puhtust pidada, pesu puhas hoida, haiguse edasiandmise eest hoida.

Tarvitatakse arstimiseks salvisid,

mida apteegist võib saada. Nii näiteks Solutio Flemmingis, millega haiged kohad võietakse.

Teine salv koosneb: rasva 100,0, rohelist seepi 50,0, naftoli 15, Creta alba pulbrit 10. Sellega võietakse sügelist kohta kord.

Ka Peru balsam on hea sügeliste kaotamiseks.

Kui kärnad kuivad ja sügelemine kaob, siis tuleb vee ja seebiga ihu puhtaks pesta.

Riiete desinfitseerimine pole ülarune.

Kas liha- või taimetoit?

Dr. Danilov.

Harilikult söövad inimesed nii looma-, kui ka taimeprodukte, mõned enam liha, teised taimetoitu. On ka terveid rahvaid, kes eelistavad ainult taimetoitu.

Loomad jagunevad kolme liiki: lihasööjad, taimesööjad ja kõikesööjad, millele vastavalt on arenenud ka nende seedimisorganid. Kuhu kuulub inimene? Inimesel pole hambad kohased mäletsemiseks, nagu loomadel, kes taimi söövad, ka kõht on lihtsam.

Paremaks toiduks on inimesele — segatoit. Seda on tõendanud katsed. Taimetoitu, et elada, peab inimene väga palju sööma. See läheb ka liig kaliks.

Inimene vajab ööpäeva jooksul 100 grammi munavalget. Need 100 gr. võttes mitmesugustest produktidest ei anna ühepalju sooja: 100 grammi munavalget lihas annab 495 kalooriat, 100 gr. munavalget kartulis — 5000 kal., riisis — 5600 kalooriat.

Missugune järeldus siit teha?

Raske füüsilise töö juures, kus lihaste energia kaotus suur, võib toit koosneda leivast, kartulist ja riisist, arvestades nii, et selles oleks 100 gr. munavalget.

Teist tööd tehes, kus tarvis väiksem hulk soojuse energiat, toites ennast ainult taimetoiduga, saaks inimene tarvilikkude kalooriate juures vähem

munavalget. Sellepärast tuleb osa taimetoidu juures süüa liha, mis rikas munavalgest, kala, piima, mune, juustu.

100 gr. munavalgest, mis organismile tarvilik, peab 1 kolmandik olema — looma munavalget.

Nii peab siis inimese toit olema mitmekesine: rasketöötajaja võib toita ennast ainult taimetoiduga, mis annab talle küllalt kalooriaid ja munavalget, vaimutöötajajad, kelle kutse ei nõua suuremat lihastetööd, peavad sööma segatoitu.

Tööstuse arenemisega ja masinate tarvitusele võtmisega jääb inimese lihastetöö vähemaks. Selle tagajärjel

kasvab tarvidus liha, munade, piima ja või järgi.

Kõige enam süüakse liha Inglismaal, Ameerikas, Prantsusmaal ja Saksamaal, see on, neis riikides, kus suurtööstus kõrgele arenenud. Riikides, kus õitseb veel põllumajandus, nagu Kanaadas, Argentiinas ja mujal, tarvitatakse lihatoitu vähem.

Ainult lihatoitu tarvitada oleks viga. Taimetoit on mao õigeks tegevuseks tarvilik: ka taimetoitu tuleb süüa.

Kasulikud on marjad, puuvili ja salat.

Kõige parem on segatoit.

Haigekassade tegevusest.

Haigekassade liidu liikmeks

astus 1. aprillist alates Narva kalevivabriku haigekassa. See on tõenduseks: haigekassade ühisjoud kasvab, äratundmine selle tarvilikkusest levineb ikka enam ja enam tööliste, eeskätt haigekassa tegelaste keskel. Veel mõned haigekassad — ja Eestimaa Haigekassade Liit on kõigi Eesti haigekassade keskkoonduseks. Selle teostumine annaks jõudu ja kergendaks ülesannete teostamist.

Artellide kinnituse ühisuse alla arvamise küsimus

anti viimasel kinnitusnõukogu koosolekul alamkomisjoni kätte, kuhu kuuluvad ministeeriumi esitaja E. Nerep, tööliste esitaja L. Johanson ja töösturite esitaja K. Maurits.

Küsimus peaks selge olema. § 382 p. 3 järgi on kinnitusnõukogul õigus kindlaks määrata üldaluseid määruste kohaldamiseks artellis töötavate isikute suhtes. Sellega peaks kinnitusnõukogu töö piirduma. Artellid nende erandite hulka ei kuulu, kes kinnituseaduste alt välja jäetud. Kuid Eesti kinnitusühisusele pole kõige selgemadki asjad küllalt selged. Nii katsutakse siis ka nüüd artelle liigitada selle sihiga, et vähemalt osa neist õnnetuse ja haiguse puhul toetuseta jätta.

Enamusega (Nerep ja Maurits) otsustatigi, et need artellid, millel on juriidilise isiku õigused, kuuluvad kinnituseaduste alla ainult nende tööliste ja teenijate suhtes, kes pole artelli liikmed, need artellid, kellel pole juriidilise isiku õigusi — peaksid kuuluma kinnituseaduste alla ka oma liigete suhtes.

Määruse kava jäi töö-hoolekandeministeeriumi välja töötada.

Haigekassade ja Eesti kinnitusühisuse vaheliste

arvete õiendamise korda tahetakse muuta. Küsimus oli kinnitusnõukogu alamkomisjoni 2. apr. arutusel. K. Maurits arvas, et — selle

tõestamine, kas õnnetus on juhtunud ettevõtte tööde juures või nende tagajärjel, tuleks panna tööliste peale. Küsimuse kohta kuulatakse ära haigekassade ja E. K. Ü. esitajate arvamised, alles siis tuleb otsustamisele.

Haigekassade summade rahaasutustes hoidmise asjus

saatis Eestimaa Haigekassade Liit töö-hoolekandeministeeriumile kirja, kus tähendati, et enam soodne pole raha hoidmine Eesti Pangas. Nüüd on töö-hoolekandeministeeriumilt vastus tulnud, kus teatatakse, et ministeerium on ringkirjaliselt pööranud kõikide haigekassade poole ettepanekuga teatada, kas nemad soovivad omi summe ümberpaigutada erakrediitasutusse ning jaataval korral kuhu, et oleks võimalik nende sooviavalduste kohta muretseda nõusolek rahaministeeriumilt. Tallinnas soovitatakse summasid paigutada krediitpanka.

Kinnitusametite koosolekud.

5. jsk. tööinspektori ringkonna kinnitusameti koosolek oli 8. märtsil.

Arvati rida väikeettevõtteid haigekassa alla, kuna jälle teised vabastati.

Muid tähtsamaid otsusi ei tehtud.

1. jsk. kinnitusameti koosolek oli 2. märtsil. Ka siin olid otsustamisel jooksvad asjad, ettevõtete haigekassade alla arvamised jne.

Narva kalevivabriku haigekassa

volinikkude üldkoosolek oli 21. märtsil 1928. a. Koosolekut juhatas T. Pere.

Kassa 1927. a. aruanne ja 1928. a. eelarve kinnitati ühel häälel.

Kassamaksu protsendiks määrati 1%, nagu senigi oli.

Liigetele abiraha otsustati maksta: haiguse korral ½ palka, sünnitamise korral — terve kuupalk, surma korral — 30-kordne päevapalk.

Perekonnaliigetele otsustati anda: haiguse korral: ravitseda perekonnaliik-

meid endiselt vabriku ehk linnahaigemajas jne., maksuga ööpäeva eest 2 kr. 30 s. retsepti ehk sidumise eest. Sünnitamise korral — kassaliigete naistele anda arstiabi haigemajas ja ühekordset toetusraha 5 krooni suurus, kui nad ise mõnes teises haigemajas liikmeks pole. Surma korral maksta 15-kordne kassaliikme päevapalk.

Juhatus ja revisjonikomisjoni liigete tasu. Otsustati jääda endise tasu juurde, mis on: juhatuse esimehele 40 kr. aastas, juhatusliigetele igapäevale 20 kr. aastas ja revisjonikomisjoni liigetele — igapäevale 10 kr. aastas.

Valimised. Juhatusse valiti: Tõnu Pere, 22 h.; Johannes Kabral, 14 h.; August Reitel, 12 h.; Ludvig Oja, 11 h. ja Georg Lillestern, 10 h. Kandidaatideks: Rudolf Bahberg, 9 h.; Robert Penna, 9 h.; Andrei Vihmann, 9 h. Revisjonikomisjoni valiti: Gustav Gutfeldt, 19 h.; Johannes Kiiil, 17 h. ja Aleksander Nurgi, 16 h.

Nõrgatervisliste suvekoloonii otsustati avada möödunud aasta eeskujul Narva-Jõesuus.

Eestimaa Haigekassade Liidu liikmeks astuda 1. aprillist alates otsustati L. Olga ettepanekul 17 häälega, vastu oli 7 ja üks erapooletu.

Haigekassade kongressile saadikuks valiti Tõnu Pere ja Nikolai Aleksandrov.

Narva kalevivabriku haigekassa tegevusest

annab ülevaate 1927. a. aruanne. Keskmise liigete arv oli 795, neist 404 meest ja 391 naist. Perekonnaliikmeid 629. Liigete arv oli püsiv: juure tuli 13, ära läks 9. Vabrik töötab aasta läbi ja sellepärast polnud suuremaid kõikumisi.

Vanuse järgi oli: 17-aastaseid — 7 m. ja 7 n., 18-a. — 13 m. ja 7 n., 19-a. — 11 m. ja

11 n., 20—24-a. — 33 m. ja 60 n., 25—29-a. — 39 m. ja 67 n., 30—34-a. 32 m. ja 58 n., 35—39-a. — 42 m. ja 32 n., 40—44-a. 44 m. ja 28 n., 45—49-a. 32 m. ja 40 n., 50—54-a. — 48 m ja 24 n., 55—59-a. — 38 m. ja 23 n., 60 ja üle — 65 m. ja 34 n.

See on huvitav arvustik, mis näitab selle vabriku tööliste vanadust.

Arstiabi andmise korraldus oli vabriku käes, kellel oma haigemaja, 3 arsti, 1 velskeri, 1 ämmaemanda, 2 õe ja 11 teenijaga. Sealsamas arstiti lepingu põhjal ka perekonnaliikmeid.

Suvekoloonias Narva-Jõesuus oli 1. juunist kuni 1. sept. 90 inimest, kokku 1369 ööpäeva.

Suvekoloonii ülespidamine läks maksma 161.574 marka.

Perekonnaliigete arstimiseks kulutati 656.091 marka.

31. detsembril 1927. a. oli sularaha kassas 161.544 m., pankades 801.028 m., inventuur 71.898 m., kokku 1.034.470 m.

Tagavarakapital 962.572 m. Liikmemaksu tuli aasta jooksul 465.261 m., omanikkudelt väiksepalgaliste tööliste eest 18.207 m. ja omaniku juurdemaksu 483.468 m.

Kassa seis 31. dets. 1927. a. 962.572 m.

Omaniku annetuse kapital perekonnaliigetele oli 1. jaan. 1927. a. — 211.665 m. 32 p., tuli sisse 483.468 m., läks välja 695.133 m. 32 p.

Tähtsamad väljaminekud olid haigekassal: kassaosalistele abirahadeks 899.395, perekonnaliigetele arstiabi, sünnituste ja matmise kulud 290.080 m., ravimine 366.010, suvekoloonii 151.897 m.

Haiged oli: õnnetusjuhtumise läbi 26, kokku 324½ tööpäeva, muid haigusi 537, kokku 6845 tööpäeva, sünnitamisi 15, kokku 462½ tööpäeva.

Surmajuhtumisi 13.

Perekonnaliikmed said abiraha sünnitamise puhul 6 korral ja surma puhul 24 korral.

Mitmesugused teated.

Silmad ja elukutse.

Silmahaigusi tekitab paljudel tööaladel silmade alaline ärritamine kas mehaanilisel teel või keemiliste ainetega. Mõjub haigustavalt silmadele suits, tolm, väikesed ainete kübemekesed jne.

Tinamürgitus maalrite juures, värvivabrikutes, tinakaevandustes ja trükikodades mõjub halvavalt silma välistele lihastele, tuues nägemisvõime vähenemist; arsenikumürgitus — silmalaude pundumist, silma kõitkile katarri.

Tööaladel, kus tegemist väikeste asjadega, on tingimised soodsad lühinägemiseks. Umbes 50% trükiladujatest, kivitrükkijatest, graveerijatest, õmblejatest, kuldseppadest ja tikkijatest kannatavad lühinägemise all.

Töölistel, kes peavad töötama heledate ahjude juures, nagu näiteks klaasivabrikus, on väga sagedasti hall silma kale (cataracta), mäekaevandustöölistel, kes lamavas asendis töötavad — silmatõmblemine (nystagmus).

Sool — hammaste puhastamiseks.

Harilikult tarvitatakse hammaste puhastamiseks kriiti piparmündiga. Kui selle järgi suud hästi ära ei loputata, siis ärritab see igemeid. Ka ei kaitse see hambaid toidu ja sülje haigustava mõju eest. Tuleb hambaid pesta hariliku soolveega, mis ka suud desinfitseerib.

Võitlus kurgutõve vastu.

New-Yorgis on asutud kurgutõve, difteriiti vastu võitlema täie jõuga. On seatud eesmärgiks: 1930. a. ei tohi olla enam ühtegi difteriidi-haiguse juhtumist. Pannakse kaitserõugeid. Ja on juba linnasid, kus peale selle pole enam ühtegi inimest difteriiti surnud.

Pähklad toiduainena.

Hispaania arst Munon on uurinud pähklate toitvust. Ta on märkinud, et kui süüa hommiku ja õhtu mitte üle 10 pähkla, verevaesel

haigel südametegevus tõuseb, südamelöögid muutuvad energilisemaks, näonahk muutub tervemaks, huuled punasemaks jne. Kui palju pähklaid süüa, võib tekkida verejooks ninast.

Närviliste inimeste temperatuur.

Närvilistel inimestel võib temperatuur tõusta 37,3—37,8 graadini, ilma et erilist haigust oleks. Rõõmu teate puhul võib ilusoojus tõusta graadi võrra, langeb alles mõne tunni pärast.

Läkastuskõha

on laialt levinenu haigus. Arstimisel tuleb ravijal tähele panna järgmist: kõrvaldada tulevad kõik põhjused, mis kõhahoogu esile kutsuvad, nii nagu — halb õhk, karm, leitsak, tubaka suits, ärritus, naer jne. Kuna kõha kaasas käib oksendamine, tuleb anda haigele kergesti seeditavaid toite: piima, puuvilja, saia, võid, kergelt keedetud või keetmata muna, kas piimas või suhkruga.

Külmetamise eest hoidmiseks

tuleb paras jagu süüa ja võimalikult rohkesti õhu käes viibida. Kahjulik on liha, kala, munade ja juustu liigsöömine. See toit mädaneb kergesti ja võib organismi vastupanu nõrgendada.

Niiskuse mõju lastele.

Niiskus ja rõskus mõjub laste südamele haigustavalt, sellepärast tuleb neil, kes sunnitud sarnases korteris elama, valvata selle järgi, et väikeste laste südametegevus rikke ei lähe.

Laiuss, viik (Bothriocephalus latius)

on Eestis õige sagedane haigus, peipsiäärsetes valdades vaevleb selle haiguse käes hulk elanikke.

Laiuss koosneb väikesest, vaevalt nähtavast peast, kaelast, mis kasvab umbes 3 jala pikkuseks ja üksikutest jätkudest liikitud kehast. Jatke on kuni 4000. Laiussi pikkus ulatab 7—8 sillani.

Kui mõned jätkud katkevad, kasvavad uued asemele. Alles siis vabaneb inimene tast, kui ka pea on välja aetud. Nii pea kui jätkud on üksikult eluvõimelised. Ühes olles toidavad nad endid kõhu limast ja toiduosadest, mida imitsevad. Inimese kõhus ei saa ühest laiussist mitut, küll aga, kui osa satub teise loomasse. Laiussi munad sattuvad väljaheidetega ka sigadesse, kus looded maost läbi tiikivad ja lihastesse (tailiha) elama asuvad. Siga on marjas, nagu üteldakse. Seda liha süües, satub laiuss inimestesse. Laiussi leitakse sagedasti kaladest, iseäranis aga Peipsi vetes. Kõige enam haugides (purikates). Kalaliha süües tuleb olla ettevaatlik, iseäranis haugi hästi läbiküpsetades. Laiussi haiged tunnevad peavalu, kõhus nagu raskust, põletusi ja valu, mis tundub iseäranis peale sööki. Inimene muutub närviliseks, ärritub kergesti, jääb verevaeseks, kardab külma, on jõuetu. Vahel avaldub — langetõbi.

Laiussi haigust võib arst kindlaks teha analüüsi abil ja siis vastava rohitsemise määrata. Tarvitatakse arstimiseks Volmari sõnajala juuri, mis umbes teelusika täis pulbrina korraga sisse võetakse, enne mõnda päeva

paastudes, siis enne rohu võtmist süües õhtul heeringat või silku sibula ja sinepiga. Alles järgmisel hommikul võetakse rohtu ja mõni tund peale seda lusikatäis riitsinuse õli.

Laiussist vabaneb inimene, kui ka ussipea kehast lahkuib.

Teadete nõudmine tööstusettevõtetele.

Tööhoolekandeministri sunduslik määrus, mis välja antud 22. juunil 1917. a. vastu võetud seaduse põhjal, on „Riigi Teatajas“ nr. 23. 1928. a. avaldatud. Ta on järgmine:

§ 1. Kõik tööstuslike ettevõtete valdajad või nende asetäitjad (juhatajad), kelle ettevõtteid tööinspeksiooni alla kuuluvad, on kohustatud vastavale jaoskonna tööinspektorile 48 tunni jooksul saatma järgmisi teateid:

1) ettevõtte tegevuse laiendamise ja vähendamise kohta;

2) tööliste arvu suurendamise ja vähendamise kohta;

3) ettevõtte ajutiseks kinnipanemise (ajutiseks tegevuse lõpetamise), ettevõtte lõpulikult likvideerimise ja ettevõtte asukoha muutmise kohta.

§ 2. Selle sundusliku määruse mittetäitjad võetakse tööinspektori poolt rahukohtu nuhtlusseaduse § 29 järgi vastutusele.

Ühiskondlikud tööd

lõpetati osalt lihavõtte pühadeks. Inimesed jäid tööta ja langesid raskesse seisukorda. Ühiskondlikkudel töödel töötati pooliku päevapalga eest, see kurnas töölistel täiesti ära. Töölistel pole abi kuskilt loota, isegi riigi eelarvesse ei võetud abiandmise summasid.

Õieti ei hingata — tagajärg: paljaspea.

Vähe on neid inimesi, kes oskavad õieti hingata. Kui inimesed õieti hingaksid, sügavasti hingaksid, täites oma kopsusid puhta õhuga, äratarvitatud õhku välja hingates, siis oleks ka haigusi palju vähem. Pooliku hingamise juures jääb osa õhku organismi, seda mürgitades ja olles mitmesuguste haiguste põhjuseks.

Puuduliku hingamise arvele kirjutavad mõned arstid ka pea paljaksminekut. Need inimesed, kes on kopsuhaiged ja ei oska õieti hingata, kaotavad rohkesti juukseid. Dr. Parker tegi katseid kanade ja koertega, pritsis neisse kopsus äratarvitatud õhku: 6 nädala pärast hakkasid koerad karva ja kanad sulgi ajama.

Puhas õhk ja õieti hingamine — hoiab ära paljuid haigusnähtusi.

Riigiteenijate arv Eestis.

Stat. kuukirja andmetel on riigiteenijaid: rahvaesinduse asutustes 184, tsiviilametkondades 7916, kohtus ühes prokuratuuriga 653, piirivalves 800, riigikaitses 5695, kokku 15.248. Riigimajanduslike ettevõtete 6845.

Verega lantakse haigusi edasi.

Viimasel ajal on arstiteaduses sagedaseks nähtuseks saanud haigete arstimine võõra verega, mida sisse pritsitakse. Selle juures tuleb veri enne analüüsida, kas tas ei ole haigusidusi. Katset on näidanud, et ühes verega anti edasi malaaria, mida põdes inimene, kellelt verd võeti, juba üle aasta tagasi.

Küsimised ja vastused.

Kas on valitsusel õigus palgatarife maksmata panna?

Ajutise valitsuse poolt 11. apr. 1919. a. vastu võetud määruse („R. T.“ nr. 26 — 1919. a.) järgi on töö-hoolekandeministeeriumil õigus kõikide tema järelevalve alla seatud ettevõtete kohta välja kuulutada tariifi määruseid neis töötavate tööliste palgaolude korraldamiseks ja selles asjas poolte vahel tehtud kokkuleppeid sundusliku määrusena välja kuulutada.

Miks ei kutsuta põllutööliste ja peremeeste vahelisi segakomisjone kokku?

Miks, teab vaid töö-hoolekandeministeerium. Põllutööliste tööaja ja palgaolude korraldamise seadus on maksev ka praegugi. Selle seaduse järgi on maakonna segakomisjonil ülesandeks: 1) välja töötada üleriiklise segakomisjoni tarvis järgneva põllutööaasta jaoks põllutööliste palgaalammäärad, tööpäeva pikkuse, ületunnitöö tingimiste ja põllutööliste normaal töö- ja puhkepäevade tabelite, töövõljalukuse normide ja teiste töötingimiste kavad; 2) kokku seada kavad põllutööliste olukorra parandamiseks ja kindlustamiseks. Segakomisjoni koosolekud kutsuvad kokku kohalik maavalitsus ka enese algatusel, töö-hoolekandeministeeriumi ettepanekul või vähemalt 3 liikme nõudmisel.

Valimisi pole viimastel aastatel toimetatud, segakomisjone ei ole kokku kutsutud.

Ülemaalse segakomisjoni liikmed valitakse maakonna esitajate keskel.

Selle, nagu iga teise töökaitse seaduse, järelevalve no töö-hoolekandeministeeriumi ülesandeks. Miks sealtpoolt segakomisjonide kokkukutsumiseks samme ei astuta, pole avalikult seletatud. Igatahes on see seaduse täitmata jätmine.

Kas tohib ettevõtja tööriistade eest tööliste palgast maha arvata?

Tööst. töösead. § 59 järgi on keelatud töolistelt tasu võtta: 1) arstiabi eest, 2) töökodade valgustamise eest ja 3) valmistamise abinõude kasutamise eest ettevõtte töödel.

Mäetööstuse töölistele võib tööinspektori loal anda palga arvel valmistushinnast mitte kallimalt: 1) valgustuse materjali maa-aluste tööde jaoks, 2) lõhkeaineid ja 3) muid mäetööstuse juures tarviliisi materjale ja tööabinõusid.

Kuna võib ettevõtja töölisega teenistuslepingut lõpetada?

Töölise mitteilmumisel tööle üle 3 päeva ühtejärgi, mis kokku üle 6 päeva kuus, kui see sünnib kaaluvate põhjusteta; töölise puudumisel üle 2 nädala ühtejärgi kaaluvatel põhjustel, mille hulka kuulub ka haigus; töölise arreteerimisel ja kohtu alla võtmisel süütegude eest, mis toovad kaasa vähemalt türmi karistuse; töölise tooruse või halva ülespidamise pärast, kui see ettevõtte varanduslikele huvidele kahjulikuks või mõnele isikule ettevõtte juhatuselst ehk töö ülevaatajatele kardetavaks

osutub, töölise juures külgehakkava haiguse ilmsiks tulekul (tööst. töösead. § 62).

Kas on ületunnitöö sunduslik?

Ei ole. Tööst. töösead. § 200 järgi loetakse ületunnitööks tööd, mis tehakse töölise poolt tööstuslikes asutuses sarnasel ajal, mil tema sisekorra määruste järele kohustatud pole töötama. Ületunnitööd võimaldatakse mitte teisi, kui iseäralise kokkuleppe kaudu tööstuslike asutuse juhataja ja tööliste vahel. Teenistuslepingusse võib võtta tingimisi ainult sarnaste ületunnitööde kohta, mis osutuvad hädatarvilikkudeks valmistusala tehniliste tingimuste tõttu.

Nii on see seaduse järgi, tegelikus elus aga ei hoolita sellest. Et tööstusettevõtetes on inspeksioon liig nõrk, siis on paljudes ettevõtetes ületunnitööd saanud igapäevaseks nähtuseks. Töölisi sunnitakse ületunde tegema, vastasel korral neid vallandades. Ületunnitöödega pikendatakse tööpäeva ja vähendatakse tööpalka, ületunnitööd on töölistele kahjulikud. Ka tükitöölised teevad alatasa enam tunde päevas, kui seaduslik tööaeg nõuab.

Kas võib haigekassa jätta toetuseta sünnitajat, kes ei teinud küll oma ettevõtte tööd, küll aga muud palgalist tööd enne neljanädala lõppu peale sünnitamist?

Võib küll. Tööst. töösead. § 313 järgi saab sünnitaja toetust nelja nädala jooksul peale sünnitamist. Haigekassadel on õigus sünnitusabirahast ilma jätta neid sünnitajaid, kes enne nelja nädala möödumist peale sünnitust palgalisena tööle on asunud. Nii on siis siin arvestatud igasuguse palgalise tööga, olgu see siis samas ettevõttes, kus naisterahvas enne sünnitamist teenis, või mõnes muus ettevõttes.

Sünnitamise puhul saab haigekassa naisliige toetust harilikult terve palga suurusel, sellepärast langeb palgatöö tarvidus sel ajal ära.

Kas on haigekassades soovitatav raskeid karistusi määrata?

Haigekassal on õigus neid liikmeid, kes määruste ja arsti eeskirjade vastu eksivad, toetusest kas täiesti või osaliselt ilma jätta. Otsustab küsimuse juhatus. Muidugi on soovitatav, kui arvestatakse kõigi asjaoludega ja ilma mõjuvate põhjusteta äärmist karistust ei määrataks.

Tallinna Ühise Haigekassa kaotatud liikmeraamatud,

mis maksvusetaks tunnistatakse:

1. Mihkel Lilleväli nimele — nr. 1166
2. Hilda Mikk'i „ „ „ 12749
3. Eduard Võhma „ „ „ 4694

Vastutav toimetaja: Leopold Johanson.

Väljaandja: Eestimaa Haigekassade Liit.

Kirjastuse o.-ü. „Täht“ trükk, Tallinnas, V. Pärnu mnt. nr. 31.